

LIETUVIŲ KALBA IR LITERATŪRA

Valstybinio brandos egzamino II dalies užduotis. Bendrasis kursas
Pagrindinė sesija

2026 m. birželio 1 d.

Trukmė – 4 val. (240 min.)

NURODYMAI

1. Gavę užduoties sąsiuvinį ir atsakymų lapą, pasitikrinkite, ar juose nėra aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
2. **Atsakymų lape įrašykite savo identifikavimo kodą, grupę ir vietą (eilės numerį protokole) ir pasirašykite.**
3. Užduoties sąsiuvinyje jums pateiktos dvi grožinio teksto interpretavimo ir dvi probleminio klausimo pagal pateiktą grožinį tekstą svarstymo, remiantis kultūrine patirtimi, užduotys. Pasirinkite **vieną** užduotį ir sukurkite tekstą.
4. Užduoties sąsiuvinio viduryje yra juodraštis. Kad būtų patogiau atlikti užduotį, juodraštį galite išplėsti iš užduoties sąsiuvinio.
5. Per egzaminą galite rašyti juodai arba mėlynai rašančiu rašikliu, pieštuku, naudotis trintuku. Galite naudotis žodynais.
6. Juodraštis nebus tikrinamas. Pasilikite pakankamai laiko tekstui perrašyti į atsakymų lapą, jeigu pirmiausia rašote juodraštyje. **Vertintojams bus pateikiamas tik atsakymų lapas!**
7. **Atsakymų lape** rašykite **tik juodai arba mėlynai** rašančiu rašikliu aiškiai ir įskaitomai. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima. Jeigu suklydote, klaidą aiškiai ištaisykite (nubraukite, įrašykite, įterpkite ir pan.).
8. Atsakymų lape pažymėkite pasirinktos užduoties numerį ir nurodytoje vietoje užrašykite pavadinimą.
9. Parašykite ne mažiau kaip 400 žodžių apimties tekstą, kaip nurodyta Kalbų valstybinių brandos egzaminų užduočių apraše.
10. Parašę tekstą, suskaičiuokite žodžius ir paraštėje nurodykite minimalaus žodžių skaičiaus (400 žodžių) ribą. Už trūkstamą teksto apimtį vertinant bus atimami taškai.
11. Saugokite atsakymų lapą (neįplėškite ir nesulamdykite). Sugadintuose lapuose atlikta užduotis nebus vertinama.
12. Užduotyje neturi būti užrašų ar kitokių ženklų, kurie leistų atpažinti darbo autorių (pavyzdžiui, vardo, pavardės, mokyklos ir pan.).
13. Prieš atiduodami atsakymų lapą, dar kartą pasitikrinkite: ar nepalikote klaidų, ar pažymėjote pasirinktos užduoties numerį.
14. Pasibaigus egzaminui, užduoties sąsiuvinį su juodraščiu galite pasiimti.

Linkime sėkmės!

GROŽINIO TEKSTO INTERPRETAVIMAS

1. Pateikite romano ištraukos interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – tėvų ir vaikų santykiai.

Nukreipiamieji klausimai

1. Koks tėvo santykis su dukra?
2. Kodėl Nika pradėjo piešti?
3. Kaip Nika jautėsi, vėl susitikusi su tėvu?
4. Kokia tėvo dovanoto laikrodžio reikšmė?

Akvilina Cicėnaitė Tylos istorija

Bet tėvas vis negrįžo. Tik kas antrą sekmadienį atvažiuodavo Nikos. Šie susitikimai truko metus, o gal dvejus, vėliau ėmė retėti. Tėvas atvažiuodavo kartą per mėnesį, ledų nebepirkdavo, užuot vežiojęs po miestą, nusiveždavo į kiną. Juodu pusantrų valandos sėdėdavo vienas šalia kito nesikalbėdami, net ir namo grįždavo tylomis. Filmai retai kada būdavo vaikiški, tad mergaitė jų nesuprasdavo. Kai ekrane stambiu planu rodydavo bučinį, ji užsimerkdavo susigėdusi nežinia dėl ko. Mama jai nebūtų leidusi žiūrėti tokių filmų.

Tada tėvas dingo. Praėjo vienas, du mėnesiai, o jis vis nesirodė. Nebeveikianti magnetola¹ seniai voliojosi numesta po brolio lova. Nika neįsivaizdavo, kaip galima sugadinti magnetolą, šitokį technikos stebuklą. Gal brolis įtūžęs tškė ją į sieną, trankė tol, kol magnetola kranktelėjusi nutilo amžiams. Tėvo tyla vertė gūžtis, riestis į kamuoliuką, lįsti po lova, ranka susirasti magnetolą ir delnu prisiliesti prie vėsiaus įlenkto jos paviršiaus.

Kartą motina neapsikentusi paskambino tėčiui. Nika klausėsi už durų – negalėjo nesiklausyti. „Tu elgiesi kaip tikras chamas², koks ir esi, – kalbėjo motina pavargusiu, kone abejingu balsu. – Jeigu jau nusprendeit nebesirodyti, nepamiršk pinigų, kitaip paduosiu tave į teismą, galėsi sau kukuoti kalėjime. Tau niekas nebesvarbu, net tavo dukra.“ Nika pamanė, kad štai tuoj tuoj mama išvadins tėtį negražiais vardais, kurių mergaitė nugirsdavo kieme, – tokiais prie butelių supirktuvės apsižodžiuodavo girtuokliai. Bet motina patylėjusi padėjo ragelį.

Artėjo Naujieji metai. Nika tėčiui nupiešė piešinį. Namą, pakankamai didelį, kad jame užtektų vietos visiems penkiems. Prie namo būdoje šuo, o toliau pievoje ganosi karvės. Namą supa žydintis gėlynas, sode keroja obelys. Žmonių lauke nebuvo, visi juk viduje, pietauja prie apskrito medinio stalo.

Bet tėvas per šventes neatvažiavo.

Man reikia piešti daugiau, pagalvojo Nika. Kad būtų ką parodyti. Gal jam patiks. Gal manimi didžiuosius. Gal atvažiuos. Ji pripiešė kalnus akvarelės, tada ėmėsi kreidelių, nors jas ir slapta niekino. Spalvos juk turėjo būti ryškios, klykiančios, deginančios. Flomasteriais piešė ant tapetuotų sienų, pirštu – ant aprasojusių vonios plytelių, nagu – ant užšalusio lango, pagaliu – ant žemės, džiūstančios po lietaus, bato nosimi – šviežiai iškritusiame sniege.

Tėvas pasirodė vasario pabaigoje, kai eglutė buvo nupuošta, spygliai nubyrėję ir sušluoti, o žaisliukai sudėti į dėžę ir išnešti į rūšį. Kambarys iškljuotas naujais tapetais, o piešiniai ant užšalusio lango nutirpę.

¹ Magnetola – radijo imtuvas ir magnetofonas.

² Chamas – nekultūringas, šiurkštus, storžieviškas žmogus.

Po ilgos pertraukos pamačiusi tėvą Nika jautėsi nejaukiai, lyg automobilyje sėdėtų su svetimu žmogumi, kalbančiu nepažįstamu balsu, keistomis intonacijomis. Tikėjosi, kad jie važiuos į parką. Ar valgyti ledų. Ar į kiną. Net jei tai bus pats nuobodžiausias ir nesuprantamiausias filmas pasaulyje. Kartais Nika sapnuodavo matytus filmus, bandydavo juos piešti, bet bergždžiai.

Tėvas iš lėto važinėjo Vilniaus gatvėmis nepažįstamu balsu pasakodamas jai apie savo darbą, dėl kurio šitaip neturi laiko. Nika susigėdo, lyg tėvas dėl jos gaištų brangias valandas – juk privalo dirbti.

– Labai neturiu laiko, – aštriai, piktai nukirto jis. – Labai.

Lyg tai būtų Nikos kaltė.

Ant piršto žibėjo platus geltono aukso žiedas. Tikrai vestuvinis, kaimynė iš aštunto aukšto neseniai buvo užsukusi pasigirti, kad yra ištekėjusi, parodė naujutėlaitį žiedą. Lygiai toks pat. Tėtis turi naują žmoną. Gal visuomet turėjo, tik Nika nepastebėjo? O gal turi ir vaikų? Mergaitė žiojosi klausyti, bet kažkodėl pasibaimino, kad tėvui nepatiks.

– Greitai tavo gimtadienis.

Tėvas ne klausė, o teigė, ir nors gimtadienis turėjo būti ne taip jau greitai, Nika linktelėjo. Gal jis nori pasiimti ją pas save? Gal turi didelį namą, o name atskirą kambarį, ir Nika galės ten gyventi? Tuomet nereikėtų visą laiką muštis su broliu ir gauti nuo jo į kailį. Tiesa, reikėtų palikti babą¹. Jos būtų gaila. Nika susimąstė mintyse piešdama galimus ateities scenarijus.

– Turiu tau dovaną, – pasakė tėtis ir pasikrapštęs automobilio dėtuvėje padavė jai mažytį celofaninį maišelį. Jame buvo nedidelis balto plastiko laikrodukas. Tokio nė viena draugė neturėjo. Šiurendama celofaną Nika išsitraukė laikroduką ir užsisegė, parodė tėvui. Šis užmetė akį, linktelėjo ir įsuko į jų kiemą. Sustojo išleisti Nikos.

– Atvažiuosiu kitą sekmadienį, – pasakė.

Nika patikėjo.

Ji nenorėjo nė akimirką skirtis su laikrodžiu. Nusisegdavo tik eidama maudytis, kitaip juk laikrodukas sustotų. Netrukus ant rankos atsirado raudonas apskritimas, jis ėmė plėstis, pleiskanoti, bet Nika vis tiek nenusisegdavo laikrodžio. Apskritimas ėmė kraujuoti, kraujas sruvo laikroduku, ranka, sąsiuviniais, drabužiais. Kartą Nikai nusisegus laikroduką ant riešo ryškėjančią žymę, apskritą lyg mėnulio pilnatis, pamatė mama ir nebeleido nešioti laikroduko. Kada nors toji žymė užgis, bet Nika nenorėjo, kad užgytų. Ji dar nežinojo, kad tėvą matė paskutinį kartą.

Akvilina Cicėnaitė, *Tylos istorija*, Vilnius: Alma littera, 2017.

¹ Baba – močiutė.

2. Pateikite eilėraščio interpretaciją. Vienas iš galimų interpretacijos aspektų – žmogaus išgyvenimai gamtoje.

Nukreipiamieji klausimai

1. Kuo ypatinga lyrinio subjekto aplinka?
2. Kokius jausmus lyriniam subjektui sukelia aplinka?
3. Kuo svarbus vaizdas, išskylantis lyrinio „aš“ atmintyje?
4. Kodėl lyrinis subjektas eilėraščio pabaigoje susigraudina?

Maironis

Vakaras

Ant ežero Keturių Kantonų¹

Ežero skaisčios bangos liūliavo
Žaliu smaragdu²;
Laivą be irklo varė, lingavo
Vėsos dvelkimu.

Saulė už Alpių leidos sutingus;
Varpai Liucernos³
Dievui aukojo darbus vargingus
Žmogaus ir gamtos.

Medžių ant saulės kepintas lapas
Nuspindo rasa;
Rožių iš kalnų papūtė kvapas
Skania sveikata.

Audžiau nurimęs aukso svajones
Aušros spinduliais;
Lėkė jos, skrido, pilnos malonės,
Padangių keliais.

Vedė jas paukščių kelias žvaigždėtas,
Lydėjo širdis
Į tolimąsias, į numylėtas
Tėvelių šalis.

Kiek atminimų-atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško⁴ ir švito
Anapus ribos!

Ten, kur palangėms stiepias sužiurę
Žemčiūgų⁵ žiedai,
Kur raudonmargę kreipia kepurę
Jurginų pulkai,

Ten, kur sesutės rūta dabina
Kasas nuo mažens,
Kur juodbėrėlį brolis augina
Balnot ant rudens,

Ten, kur Dubysa mėlyna juosta
Banguoja plati!..
Ko, ašarėle, ko tu per skruostą
Kaip perlas riedi?

Ten tai prabėgo mano brangiausi
Jaunystės laikai,
Ir po tiek metų pats savęs klausi:
Tai vien tik sapnai?

Kiek atminimų-atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško ir švito
Anapus ribos!

[1904]

Maironis, *Raštai*, t. 1, Vilnius: Vaga, 1987.

¹ Keturių Kantonų ežeras – ežeras Šveicarijoje.

² Smaragdas – brangakmenis.

³ Liucerna – miestas Šveicarijoje.

⁴ Brėkšti – aušti.

⁵ Žemčiūgai – čia gėlės nasturtos.

**PROBLEMINIO KLAUSIMO PAGAL PATEIKTĄ GROŽINĮ TEKSTĄ SVARSTYMAS,
REMIANTIS KULTŪRINE PATIRTIMI**

1. Remdamiesi novele ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar verta aukotis dėl tėvynės?“.

Nukreipiamieji klausimai

1. Kas skatina žmones aukotis?
2. Kodėl pasakotojas Simas nusprendė važiuoti į Vilnių?
3. Ar Simas pasielgė teisingai?
4. Kodėl lemtingais momentais žmonės elgiasi skirtingai?

Vytautas V. Landsbergis
Simas

2022

– Savaitgaliais dažnai važiuoju į Kazlų Rūdą. Pradžioj eidavau į barą pasėdėt ar pas koki draugelį, dabar dažniau norisi pabūti vienam. Gerti nebesinori, tai sėdžiu, rūkau ir spoksau į traukinius.

Šiandien iš Kauno traukinio išlipo žilstelėjęs žmogėnas. Paprašė cigaretės, prisėdo ir klausia:

- Gal žinot, kur senelių prieglauda?
- Žinau, – atsakau. – Netoli, galiu net palydėti.
- Ne, ne, – ginasi, – tik parodykit, į kurią pusę.

Parodžiau, o jis neina. Sėdi, neskuba. Pasirodo, rašytojas. Pradėjo klausinėti: ko čia sėdžiu toks vienas, gal atsitiko kas?

- Kad neliūdžiu labai, – bandau aiškinti, – į traukinius mėgstu žiūrėt.

– Kaip tik renku istorijas apie tokius, pačiuožusius. Tokius kaip aš, – prisipažįsta. Pasirodo, ketinąs romaną rašyt iš tokių pokalbių su atsitiktiniais pakeleiviais. Esą gal ir aš turįs ką papasakoti.

- Daug istorijų žinau, – numykiu. – Tik nežinau, kurios tamstai būtų įdomios.
- Geriausios visada apie mirtį. Arba apie meilę.

Nesiginčiju, tik priduriu nuo savęs:

- Mirties nežinau, nepatyrčiau. Apie meilę irgi nieko gero neturiu, prasilenkėm. Nesusitikom.
- Tokios pačios geriausios! – rašytojas net apsidžiaugia. – Nebūtų apie ką rašyti, jeigu

viskas būtų tik cukraus pudra.

Apie senelį nenorėjau pasakot, tai papasakojau apie Danutę. Kaip gyvenom Klaipėdoj, kambarį nuomojomės, žiedai jau nupirkti, vasarą planavom tuoktis. Bet va, išaušo sausio dvylikta: po Vilnių važinėja tankai, barikados prie Seimo. Žmonės iš visos Lietuvos važiuoja gint parlamento. Nu, susiruošėm su draugais ir mes.

- Nevažiuosi, – Danutė kaip kirviu nukirto.
- Tik vienai dienai, – bandžiau aiškinti. – Visi važiuoja. Grįšiu. Kas ten nutiks?

O ji – ne. Liepė rinktis – arba ji, arba parlamentas:

- Nereikalingas man didvyris vežimėlyje su medaliu. Aš vaikų noriu ir vyro normalaus.

Maniau, juokauja, išeidamas į žandą dar pakštelėjau:

- Sutarta, jei liksiu be rankų ar be kojų, negrįžtu.

Budėjom tris dienas. Prospekte miegodavom pas nepažįstamus, ant grindų. Iš to buto bandžiau skambinti Danutei, bet nebekėlė ragelio.

Grįžau – namai tušti. Ant stalo lapelis: „Su savo Lietuva ir ženykis¹.“

Žmonės, iš kurių nuomojomės butą, pasakė, kad Danutė prieš dieną susirinko visus daiktus ir išsikraustė. Kur – nepasakė.

Nieko čia įdomaus iš tos mano istorijos, bet va, išėjo, kaip išėjo.

Ne. Danutės daugiau nebemačiau, išvažiavo kažkur į užsienį. Vėliau suradau ją per feisbuką. Pirmiausia pamačiau pavardę – jau kita. Tada nuotrauką: Norvegija, vaikai, visi trys šviesiaplaukiai. Tai ir lioviausiu apie ją galvojęs.

Jei tada būčiau likęs namie, gal būtų kas buvę kitaip. Nors vargu bau.

Vytautas V. Landsbergis, *Bevardžio sagos*, Vilnius: Dominicus Litanus, 2025.

2. Remdamiesi romano ištrauka ir kultūrine patirtimi, pasvarstykite klausimu „Ar lengva žmogui keisti savo įsitikinimus?“.

Nukreipiamieji klausimai

1. Kodėl žmonės dažnai būna kategoriški?
2. Ko tėvai tikisi iš Liudo Vasario?
3. Kaip Liudas Vasaris vertina tėvų elgesį?
4. Ar kitų nuomonė visada yra svarbi?

Vincas Mykolaitis-Putinas

Altorių šešėly

I dalis. Bandymų dienos

(Ištrauka)

Tėvai ėmė klausinėti apie sveikatą, apie seminarijos gyvenimą, jis – kas namie girdėt. Tėvai jį vadino „jūs, kunigėli“, ir šita daugiskaita iš pat pradžių kažkaip nepaprastai, kažkaip skaudžiai atsiliepė jo širdy. Šitie tėvo motinos su pagarba tariami „jūs, kunigėli“ kiekvieną kartą čaižė jį gėdingu koktumu. Nuo tų netinkamos pagarbos čaižymų jisai traukėsi į save, jisai tramdė savo jautrumą, bet niekaip nesiryžo paprašyti tėvų, kad jį vadintų „tu, Liudai“, taip kaip anksčiau. Darėsi kažkoks absurdiškas kontrastas. Jiem, kaimiečiam, tas „jūs, kunigėli“ buvo jų pasididžiavimas, visų jų vilčių, visų jų norų pildymasis, o jam tai buvo nieku nenupeļnyta, dėl to prikli² pagarba, tai buvo degradavimas iš paprastų, nuoširdžių šeimyniškų santykių į oficialumo formas. Liudas Vasaris jautria savo siela čia pirmą kartą pajuto, kad tarp jo ir tėvų štai atsistojo kažkokia prizma³, kuri jų santykius ir jausmus laužia ir reflektuoja nenatūralioj plotmėj. Jau dabar jie išskyrė jį iš brolių seserų tarpo, pastatė ant pjedestalo, papuošė viltimis ir svajonėmis, džiaugiasi, gėrėsi ir garbina. Lipti žemyn nuo to pjedestalo, ardyti jų iliuzijas, būtų žiauru ir egoistiška.

¹ Ženykis – tuoktis.

² Prikli – atstumianti, atgrasi, nemaloni.

³ Prizma – prizmė.

Kai visos naujienos jau buvo papasakotos ir kai Liudas baigė supažindinęs tėvus su nauju savo gyvenimo tvarka, per parlatoriumą¹ perėjo Variokas, eidamas, matyt, atsisveikinti su dvasios tėvu, nes jo kambarys buvo čia pat greta. Griebdamasis naujos kalbos temos, be to, norėdamas patirti, ką tėvai pasakys išstojimo klausimu, Vasaris tarė:

– Štai šitas, kur praėjo, vienas mano draugas, išstoja iš seminarijos. Rytoj išvažiuoja.

Liudas pamatė, kaip tėvai, meiliais žvilgsniais nulydėję Varioką, staiga atsimainė. Tėvas metė rūstų žvilgsnį į duris, kur dingo prasikaltėlis, motina su baime pažiūrėjo į sūnų ir sušuko:

– Vajė, vajė! Toks gražus kunigėlis! Gi kas dabar jam pasidarė?

– Matai, kokių dykūnų atsiranda, – piktu balsu pritarė tėvas. – Seminarijoj jam negerai!

– Ne tai kad negerai, – bandė pataisyti Liudas. – Pašaukimo neturi. Ne kiekvienas kunigu gali būti.

– Žinoma, kam Dievas Dvasios Šventos neduoda, iš to nebus gero nei Bažnyčiai, nei žmonėm, – savotiškai paaiškino tėvas pašaukimo stoka.

– Kodėl? – nesiliovė Liudas. – Kunigu nebus, bet gali būti šiaip labai geras žmogus.

– Ė, kunigėli, žinom mes tuos geruosius, – griežtai užginčijo tėvas. – Antai Pakalniškių Kmyno sūnus anais metais jau iš trečio kurso išstojo. Tėvus ubagais² paleido. Namus buvo praskolinę. Tėvas pasikart norėjo. Kaimynai vos išgelbėjo. O jis ką? Į aptieką nuėjo³. Rusijoje kažkur ir dingo. Jau kas seminariją pameta, tą ir Dievas pameta. Doro žmogaus iš tokio nebus. O tėvam kokia gėda, kur ir akis padėti?..

Motina su meile ir baime tyrinėjo sūnaus išraišką.

– Sakot, jūs draugas, kunigėli? Kad nors jums kokios bėdos nebūtų?..

– Tokis, mama, draugas, – nuramino motiną Liudas. – Vienaime kurse buvome, kartu mokėmės, ir tiek.

Praėjo dar pusvalandis, bekalbant apie visokius reikalus, ir skambalas suskambino ražančiui⁴. Liudas atsisveikino su tėvais ir suspausta širdimi nuėjo į koplyčią.

– Nesupras, niekad nesupras, – galvojo jis, automatiškai kartodamas sveikamarijų⁵ antrąją pusę. – Štai mūsų, kaimo vaikų, likimas! Tarp mūsų ir mūsų tėvų kraunasi visa eilė nesusipratimų, ir jų meilė mus kankina, o kartais gal ir žudo.

Vincas Mykolaitis-Putinas, *Raštai*, t. 4, Vilnius: Vaga, 1992.

¹ Parlatoriumas – kambarys, skirtas pokalbiams su atvykusiais pasauliečiais.

² Ubagas – elgeta.

³ Į aptieką nuėjo – vaistinėje įsidarbino.

⁴ Ražančius – rožinis, pagal tam tikrą tvarką kalbamos maldos.

⁵ Sveikamarija – malda „Sveika, Marija“.

